

Gewestelijk Innovatieplan 2016 - 2020

Brussel: de hoofdstad van de innovatie

1. Inleiding

In de Gewestelijke Beleidsverklaring 2014-2019 (GBV) verbindt de Brusselse Regering zich ertoe alles in het werk te stellen om 3%¹ van het BGP aan uitgaven voor onderzoek en innovatie te bereiken, en dit door haar inspanningen te concentreren volgens het principe van de slimme specialisatie.

De GBV voorziet verder de mechanismen voor steun aan onderzoek te vereenvoudigen, om zo de toegang tot middelen voor de valorisatie van onderzoek door gewestelijke investeringen te vergemakkelijken en de economische instrumenten te rationaliseren.

In het kader van de Strategie 2025 hebben de Brusselse Regering en de sociale partners onder meer het nieuwe Gewestelijke Innovatieplan en de herziening van de Ordonnantie van 2009 ter bevordering van onderzoek, ontwikkeling en innovatie als prioriteiten in het steunbeleid voor onderzoek voor het jaar 2016, goedgekeurd.

De Staatssecretaris bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek en haar administratie, Innoviris, hebben de uitvoering van deze beslissing op zich genomen.

Het **Gewestelijk Innovatieplan 2016** (GIP) heeft tot doel de gekozen acties uit de vorige versies² uit te diepen en er nieuwe elementen aan toe te voegen, vertrekkende van de evaluatie van de socio-economische context. Het wil een referentiekader voor het onderzoeksbeleid en een hefboom voor socio-economische ontwikkeling vormen en tevens het welzijn van de Brusselaars bevorderen.

Om beter te kunnen antwoorden op de Brusselse uitdagingen, onderschrijven de voorgestelde acties een visie op het onderzoeksbeleid als steun aan andere gewestelijke bevoegdheden, zoals economie, milieu, energie, mobiliteit, informatica...

Daarom en om de samenhang van het openbare beleid op het gebied van onderzoek te verzekeren en de impact ervan te optimaliseren, zal het GIP geïmplementeerd worden in het kader van een versterkte samenwerking met de verschillende gewestelijke openbare instellingen, volgens de specifieke opdracht van elke instelling.

In het bijzonder, en in lijn met de regeringsbeslissingen met betrekking tot de rationalisering van de economische instrumenten, zal een functionele coördinatie tussen Innoviris en de GIMB ingesteld worden en zullen financiële instrumenten ontwikkeld worden, ten voordele van innovatieve ondernemingen.

Tenslotte voert de aanpak die werd gekozen voor de uitwerking van het GIP 2016 een onderzoeks- en innovatiebeleid uit via het spectrum aan wisselwerkingen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en alle overheidsniveaus die actief zijn op zijn

¹ Dit percentage komt overeen met de totale uitgaven door het geheel aan actoren die onderzoek en ontwikkeling financieren op het Brusselse grondgebied: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Federale overheid, de Federatie Wallonië-Brussel, de Vlaamse overheid en de ondernemingen.

² Het beleid inzake onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Brussel steunde tot op heden op twee documenten: het Gewestelijk Innovatieplan, goedgekeurd door de Brusselse Regering in 2006 en zijn update van 2012.

grondgebied en dat van zijn partners. Zo wil het GIP de institutionele grenzen van het Gewest overstijgen **in een dynamiek van samenwerking met het federale niveau, de deelstaten en de Europese Unie.**

2. Methodologie om het GIP uit te werken

In het kader van een opdracht van acht maanden heeft het consultancybureau Technopolis Innoviris en de Staatssecretaris bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek bijgestaan bij het opstellen van een actieplan voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (OOI) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De werkzaamheden vonden plaats in de loop van het jaar 2015.

De uitwerking van het GIP omvatte een literatuuronderzoek waarbij de context, het potentieel en de voor- en nadelen van het GIP in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden geanalyseerd.

In deze fase werd een **SWOT-analyse** van het Brusselse GIP gemaakt en werd een eerste lijst opgesteld van negen thema's die in lijn liggen met het economische weefsel van het Gewest, de gewestelijke beleidsverklaring en de Strategie 2025 voor Brussel: ICT, gezondheid, milieu, energie, kringlooeconomie, ecobouw (duurzame stad), veiligheid, creatieve en culturele industrie, voeding en ambachten, horeca, materialen, mechanica, chemie, een *smart city* en diensten.

Om op basis van objectieve gegevens gespecialiseerde niches te kunnen kiezen, hebben we tevens een **kwantitatieve analyse** gemaakt van de positionering van het Gewest inzake elk thema in functie van indicatoren zoals tewerkstelling, niveau van specialisatie in vergelijking met de referentieregio's, patenten, publicaties, deelname aan de Europese kaderprogramma's...

Het opstellen van het GIP gebeurde in een geest van samenwerking en omvatte **een breed raadplegingsluik**, wat onmisbaar was om de onderzoeks- en innovatieactoren, in het bijzonder de ondernemingen, samen te brengen rond specifiek Brusselse uitdagingen.

Zo werden niet minder dan 70 personen bevestigd tijdens 49 ontmoetingen. Aan de zes thematische werkgroepen namen 142 deelnemers deel.

De personen die werden bevestigd komen uit verschillende standpunten: ondernemingen, hogescholen, universiteiten, gewestelijke openbare instellingen, vertegenwoordigers van de Belgische Gewesten en Gemeenschappen, beroepsverenigingen, vzw's...

Deze participatieve aanpak heeft het draagvlak voor het beleid vergroot door de gewestelijke actoren die het Brusselse OOI-systeem kennen en kunnen bijdragen aan een dynamisch innovatiebeleid.

Bovendien heeft de grote inbreng van de ondernemingen in de uitwerking van dit dossier toegelaten '**entrepreneurial discovery**' toe te passen: dit is nodig bij een strategie van slimme specialisatie.

Het GIP werd opgesteld met oog voor de samenhang en de complementariteit met de bestaande gewestelijke strategiedocumenten en is een van de pijlers van de Strategie 2025.

De werkzaamheden van de consultant, die als basis hebben gediend bij de uitwerking van het GIP 2016, zijn beschikbaar in bijlage. Ze werken het geheel van de gevolgde methodologie in detail uit: de resultaten van de literatuurstudie, de kwantitatieve analyse, de SWOT-analyse van het Brusselse OOI, de analyse van de strategische activiteitsdomeinen...

Na deze stap herneemt het GIP **vier transversale, strategische hoofdlijnen** die erop gericht zijn de globale prestaties van het Brusselse GIP te verbeteren:

1. **De innovatieketen** verbeteren
2. **Nieuwe vormen van innovatie** en **nieuwe actoren** in het GIP steunen
3. De **communicatie** en de **sensibilisering** rond het GIP verbeteren
4. Een **breder, participatief en efficiënt bestuur** van het GIP verzekeren

De acties rond de transversale hoofdlijnen zijn van toepassing op alle activiteitensectoren, waaronder uiteraard de strategische activiteitsdomeinen (SAD), die werden gekozen in het kader van de slimme specialisatiestrategie.

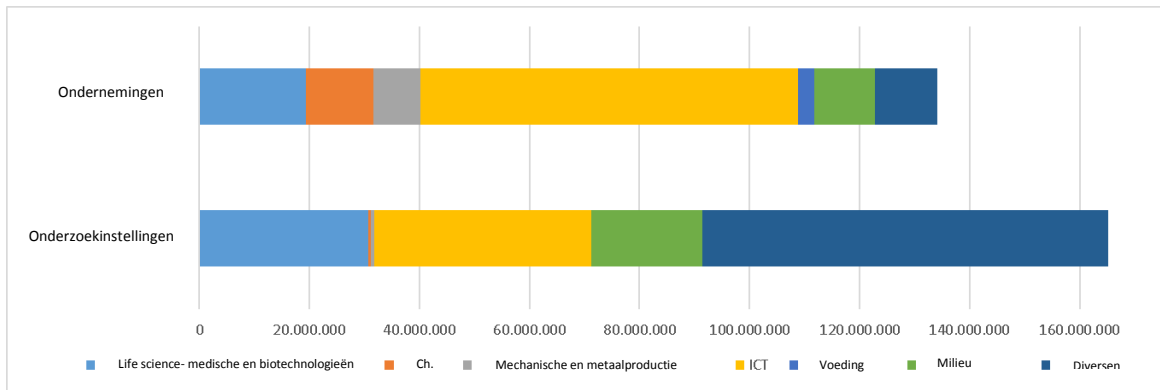
De vijfde hoofdlijn richt zich op de strategische activiteitsdomeinen (SAD), die na een kwantitatieve analyse, groeps gesprekken en werkgroepen met alle actoren van de innovatieketen (academisch, institutioneel, ondernemingen) gekozen werden:

1. **Gezondheid – Gepersonaliseerde geneeskunde**
2. **Milieu** – Groene economie
3. **ICT** – Digitale economie

De selectie van de drie SAD's (uit de negen thema's die uit de SWOT-analyse voortkwamen) werd onder meer gebaseerd op de impact van de betrokken domeinen op diverse aanverwante sectoren. Deze aanpak biedt een voldoende stevige basis om er een gediversifieerde portefeuille van aanverwante activiteiten in op te nemen, die elkaar versterken dankzij synergieën, de ecosystemen van de aanverwante sectoren en het navolgingseffect.

Zoals het schema hieronder aangeeft, komen de SAD's, die voortkomen uit de kwantitatieve en kwalitatieve analyses van het Brusselse OOI, overeen met de sectoren waarin de huidige begunstigden van Innoviris actief zijn.

Schema 1- Verdeling van de door Innoviris toegekende bedragen (€) volgens het type begunstigde (2004-2014)

Bron: Innoviris – Ch. = Chemie

Gezien het bottom-up-karakter van de steunmechanismen van Innoviris voor de ondernemingen, kan men uit deze grafiek besluiten dat de geselecteerde SAD's overeenstemmen met de realiteit van het Brusselse ecosysteem van ondernemingen. Deze domeinen vertegenwoordigen, voor de periode 2004-2014 tweederde van de toegekende bedragen.

Tenslotte zijn de compatibiliteit en de complementariteit van de voorgestelde acties bij de weerhouden projecten in het kader van het EFRO-operationeel programma 2014-2020 van aard om de verwachte resultaten van de investeringen van dit structureel fonds te verbeteren, aangezien het volledige bedrag gewijd aan thematisch doel 1 van het EFRO-OP zal worden besteed om initiatieven binnen de SAD's te financieren.

We noteren dat het niet de bedoeling is bepaalde sectoren uit te sluiten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest staat open voor alle nieuwe mogelijkheden die de ondernemersdynamiek die innovatie voortrekt, kan ondersteunen. De toegenomen bottom-up-aanpak zal na een proces van objectivering (SWOT), de opkomst van nieuwe niche-sectoren mogelijk maken.

Bovendien zal de steun aan de actoren in de drie SAD's een weerslag hebben op het geheel van de Brusselse economie.

Gezondheid – Gepersonaliseerde geneeskunde

In Brussel is de gezondheidssector goed voor 10.000 banen, verdeeld over 400 ondernemingen, waarvan de meerderheid micro-ondernemingen. Ze zijn vooral actief in de sectoren farmaceutica (45%), medische hulpmiddelen (30%) en diensten (25%)³.

Wat gezondheid betreft, liggen de troeven van het Gewest in zijn grote aantal universitaire ziekenhuizen en de grote concentratie van mensen met diverse socioculturele achtergronden. Dit is een uitstekend terrein voor klinische proeven en samenwerkingen tussen verschillende wetenschappelijke disciplines (ingenieurswetenschappen, biowetenschappen, ...)

Het medisch onderzoek in het Gewest staat vooral bekend op het gebied van oncologie, chronische en neurodegeneratieve ziekten, medische hulpmiddelen en medische techniek.

Het dynamische ICT-ecosysteem van het Gewest zal nog meer worden gebruikt ten voordele van de gezondheidssector.

Het doel van het strategische activiteitsdomein « Gepersonaliseerde geneeskunde en welzijn » is te kapitaliseren op deze troeven teneinde **de zorgprestaties en de levenskwaliteit van de patiënten te verbeteren.**

De belangrijkste innovatievelden⁴ zijn de ontwikkeling van therapieën en gepersonaliseerde diensten, de verbetering van de zorgketen van het ziekenhuis aan huis (e-gezondheid) en preventie door de omgevings- en voedingskwaliteit te verbeteren.

Milieu – Groene economie

De milieusector is goed voor ruim 33.000 banen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, voornamelijk in de bouw en de productie en distributie van energie en water.

Het doel van het strategische domein « Groene economie » is voordeel te halen uit de implementering van het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE) en de « smart city »-strategie, om zo **de levenskwaliteit van de bewoners in een stedelijke omgeving te verbeteren.**

De belangrijkste innovatievelden zijn energie-efficiëntie, duurzame chemie, kringlooeconomie en mobiliteit.

³ Studie uit 2014 door Lifetech.brussels, gegevens van 2012.

⁴ Kanalen die grotere innovatieperspectieven bieden als antwoord op nieuwe noden, gebruiken en toepassingen.

ICT- Digitale economie

Onder digitale economie verstaan we informatie- en communicatietechnologieën maar tevens hun integratie in het geheel van economische sectoren.

De digitale economie is goed voor 40.000 banen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, voornamelijk in de softwaresector. Een recente studie toont aan dat de ICT-sector goed is voor 60% van de tewerkstelling in de technologische industrie.

In Brussel kan de digitale economie bogen op een breed erkende, lokale expertise, die nog versterkt wordt door de aanwezigheid van een groot aantal hoger onderwijsinstellingen in dit domein.

Het doel van het strategische activiteitsdomein « Digitale economie » is **het begeleiden van economische heroriëntering door ICT.**

In het kader van het GIP 2016 ondersteunen de digitale technologieën rechtsreeks de strategische activiteitsdomeinen « Gepersonaliseerde geneeskunde » en « Groene economie ». Verder zijn de media en de culturele en creatieve industrieën eveneens belangrijke toepassingsdomeinen van digitale technologieën in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De belangrijkste innovatievelden zijn technologieën die verschillende toepassingen hebben, meer bepaald: data (verzameling, behandeling en analyse van gegevens), het Internet of Things (verbonden objecten), IT-beveiliging en beeldverwerking.

3. Implementering van het GIP 2016

De concrete implementering van het GIP 2016 zal het Brusselse OOI-ecosysteem gaandeweg veranderen.

Dit impliceert de aanpassing van de bestaande steunmechanismen en het invoeren van nieuwe financieringsmaatregelen in het aanbod van Innoviris.

De herziening van de Ordonnantie van 26 maart 2009 houdende de bevordering van onderzoek, ontwikkeling en innovatie, laat toe het juridische kader van de steun aan het onderzoek, en op die manier ook de steun aan het geheel van het innovatieproces, te laten evolueren.

De acties van het GIP 2016 voeren deze nieuwe instrumenten door en omschrijven de wijzigingen die dienen te worden aangebracht aan de bestaande instrumenten, zowel voor de ondersteuning van ondernemingen als onderzoeksinstellingen. Voor de ondernemingen voorziet het GIP ondersteuningsmaatregelen ongeacht hun ontwikkelingsstadium (in de start-up- of in de scale-up-fase).

Het GIP 2016 voorziet tevens maatregelen die de bekendheid bevorderen van de ondersteuningsinstrumenten voor innovatie, evenals de versterking van de clusters, het gebruik van nieuwe vormen van innovatie zoals sociale innovatie, de valorisatie van de knowhow in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en vele andere.

De informatisering en automatisering zullen een belangrijke verandering teweegbrengen op de arbeidsmarkt⁵. Dat is de reden waarom het GIP 2016 een bijzonder accent legt op sensibilisering en opleiding, teneinde de Brusselaars de nodige kennis mee te geven om profijt te halen uit de ontwikkelingen op het digitale vlak.

De tabel in bijlage vermeldt het geheel van de acties van het GIP met een tijdsschema en de identificatie van de betrokken actoren.

4. Bestuur van het GIP 2016

Het GIP 2016 werd ontworpen met het oog op een brede verspreiding van **een gedeelde visie omtrent het gewestelijke innovatiebeleid**. Het vraagt dus om een participatief beheer. Zo impliceert elke actie van het GIP de deelname van één of meerdere OOI-actoren, met name ondernemingen, instellingen die belast zijn met hun begeleiding of huisvesting, beroepsverenigingen, onderzoeksinstellingen of de technology transfer offices (TTO's).

Teneinde de gezamenlijke uitvoering van de acties en het bereiken van de doelstellingen van het GIP te kunnen verzekeren, is een efficiënte coördinatie nodig tussen deze actoren, samen met een strenge sturing van de vooruitgang van het GIP. Deze coördinatie zal voornamelijk waken over:

- de complementariteit en de transparantie van het beleid van de gewestelijke openbare instellingen die belast worden met de ondersteuning van ondernemingen.
- de versterkte samenwerking tussen de openbare instellingen, de academische wereld, de beroepsfederaties en de ondernemingen rond deze acties.
- de noodzakelijke koppeling van specifieke acties en transversale acties.

In de geest van gezamenlijke actie somt de kolom 'actoren' van de tabel met acties, in alfabetische volgorde, de instellingen op die betrokken zijn bij de uitvoering. Om zich te verzekeren van de inzet van de betrokken instellingen, zal elke actor een vertegenwoordiger benoemen die belast wordt met het bijdragen aan de verwezenlijking van de acties.

In functie van de op zich genomen rol bij de uitvoering van een actie, zouden één of meerdere actoren, na overleg, kunnen worden benoemd als voortrekkers. Wanneer dit nodig blijkt, kunnen nieuwe actoren worden toegevoegd.

In nauwe samenwerking met de Staatssecretaris bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek zal Innoviris belast worden met de globale coördinatie van het GIP en met het verwezenlijken van de transversale acties.

Innovatiecomités, die bestaan uit de betrokken openbare en private actoren, zullen de opvolging van de acties verzekeren die verbonden zijn aan de strategische

⁵ Recente Amerikaanse studies tonen aan dat de digitale revolutie 47% van de banen zou kunnen kosten.

activiteitsdomeinen (SAD's). Deze comités zullen georganiseerd worden in het kader van een bestaande structuur: de gewestelijke Raad voor het Wetenschapsbeleid.

De sturing van het gewestelijk onderzoeks- en innovatiebeleid en de evaluatie van de vooruitgang op het gebied van de doelstellingen zullen op drie types van indicatoren steunen:

- belangrijke implementeringsstappen;
- verwezenlijkingsindicatoren van de acties;
- resultaatsindicatoren.

Deze indicatoren worden gegroepeerd in een boordtabel die wordt bijgehouden door Innoviris.

Ter ondersteuning van het GIP zal een gemeenschappelijk platform voor strategisch toezicht worden opgericht om evoluties in de strategische activiteitsdomeinen (SAD's) op te volgen in termen van technologie, markten, actoren, reglementering... Dit platform baseert zich op de beschikbare informatie van instellingen die reeds over gegevens beschikken en werkt samen met het Brussels Planningsbureau.

In termen van middelen geeft onderstaande tabel, ter informatie, de verwachte evolutie weer van de Brusselse overheidsbegroting voor onderzoek (vastleggingskredieten) tegen 2020, na de implementatie van het GIP.

Deze voorlopige begroting werd opgemaakt onder voorbehoud van de begrotingsbependingen van het Gewest en onder voorbehoud van de goedkeuring van de jaarlijkse begrotingsordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 1 : Evolutie van de vastleggingskredieten van Innoviris

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
38 025 000	43 961 000	57 162 000	62 511 585	67 861 170	73 210 755	78 560 340

De bedragen aangeduid in tabel 1 betreffen uitsluitend de openbare uitgaven van het Brussels Gewest. Ze worden geschat op basis van de noodzakelijke evolutie om, zoals aanbevolen in het kader van de strategie "Europa 2020", de drempel van 3% van het BGP te behalen, wetende dat de Brusselse O&O-uitgaven (openbaar en privé) in 2013 1,52% bedroegen.

Natuurlijk vertrekt het behalen van de doelstelling van 3% van de hypothese dat alle institutionele actoren die actief zijn op het Brusselse grondgebied⁶ een gelijkaardige verhoging van hun investeringen in O&O in het Brussels Gewest zullen toepassen.

Een samenwerking met het Brussels Planningsbureau en het federale wetenschapsbeleid zal toelaten te beschikken over een gedetailleerde analyse van de uitgaven voor O&O, onder meer door monitoring van de private investeringen.

⁶ Te weten, de Federale overheid, de Federatie Wallonië-Brussel, de Vlaamse overheid en de ondernemingen.

Het GIP 2016 is een levend document dat regelmatig zal evolueren om de evoluties in de context van OOI te volgen.

Daarom zal Innoviris tweemaal per jaar overgaan tot het opvolgen van de vooruitgang van de acties en de nodige aanpassingen voorstellen. Deze stand van zaken zal gepresenteerd worden aan de gewestelijke Raad voor Wetenschapsbeleid en zal meegedeeld worden aan de betrokken Ministers.

Daarnaast zal de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest halfweg, d.w.z. in de loop van het jaar 2018, een evaluatie maken van het GIP.

Deze balans zal worden voorgesteld aan de Economische en Sociale Raad en aan de gewestelijke Raad voor Wetenschapsbeleid.